Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פרענומערירען אונד דער פרענומעראציאָנס-בעטראג בעגינגט מיט דעם עמפפאנגע דעס ערשטען בלאטטעס.

די רעדאקציאָן בעפינדעט זיך אין פעסט וואיטצנער בולוואר נומ' 29, וואָהין מאן אויך די פרענומעראציאָנס-געלדער צו זענדען בעליעבע.

יודישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט דריימאל וועכענטליך מאָנטאג, מיטטוואָך אונד פרייטאג אונד קאָסטעט

פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציאהריג 10 גולד.— קר. ע. וו.
האלביאהריג 5 גולד.— קר. ע. וו.
פירטעליאהר' 2 גולד. 50 קר. ע. וו.

פירס אויסלאנד
גאנציאהריג 11 גולד.— קר. ע. וו.
האלביאהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פירטעליאהר' 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

Nr. 19, זעכצעהנטער יאהרגאנג — פעסט, מיטטוואָך יז שבט התרמ"ד. — Pest, den 13. Feber 1884.

אין דייטשער ראבבינער געגען די אונגארישע אונאבהענגיגקייטס פארטייא.

די אונגארישע אונאבהענגיגקייטס-פארטייא (איסערסטע לינקע) האט פאר קורצעם אין מאנפעסט פעראפפענטליכט, אין וועלכעם זיא פערלאנגט, דאס די אונגארישען יודען אויפגעפאָדערט ווערדען זאָללען, איהרע גלויבענס-זאצונגען צו פעראפפענטליכען אונד איינע „סינאָדע" (ראבבינער פערזאממלונג) איינצובערופען, וועלכע אללע געבריכע, די זיך מיט דעם יעטציגען צייטגייסט ניכט פערטראגען, אבשאפפען זאָלל. פערנער זאָללען די אונגארישען יודען איהרע געמיינדען ארגאניזירען אונד די שולען זאמט ישובות אין אונגארישעם גייסטע רעגעלן, אונד שליעסליך פערלאנגט די אונאבהענגיגקייטס-פארטייא די שאפפונג איינעס געזעטצעס, וועלכעס דען אויסלענדישען יודען די נידערלאססונג אין אונגארן פערביעטען זאָלל.

אינפאָלגע דיעזעס מאניפעסטעס האט דער גרייזע ראבבינער צו באָנן (דייטשלאנד), הערר לודוויג פיליפפזאָהן, פאר איניגען טאגען אן דער אונגארישען אונאבהענגיגקייטס-פארטייא אים „פעסטער ללאָיד" אין לענגערעס „זענדשרייבען" פעראפפענטליכט, אויס וועלכעם איינטערעססאנטען שרייבען וויר אונזערען לעזערן דאס וויכטיגסטע היער מיטטהיילען וואָללען:

נאבדעם הערר פיליפפזאָהן אין לענגערער אויסאיינאנדערזעטצונג אין זעהר גייסטרייכער ווייזע דער פארטייא צו בעווייזען זוכט, וויא זעהר זיא זיך אירט, ווענן זיא בעהויפטעט, דאס עס נאָר איינע „יודענפראגע" גיבט, ערקלערט ער איהנען וויא טהעריכט עס איזט, פאָן דען אונגארישען יודען צו פערלאנגען דאס זיא איהרע גלויבענס-לעהרען פעראפפענטליכען זאָללען, דא די אונגארישען יודען דאָך נור דעזעלבען גלויבען האבען וועלכען אללע יודען אויף דעם גאנצען ערדענרונדע האבען, אונד וועלכע גלויבענס-לעהרען אויך אללען אנדערן נאציאָנען צור גענוגע בעקאנגט זינד. די יודען האבען איבערהויפט קיינע בעשטיממטע פאָרמולירטע גלויבענס-ארטיקעל, אין ווארטליך פיקסירטען זעטצען, וועלכע מאן בלאָס גלייבגילטיג איפצואנגען האט. דאס יודענטהום ענטהעלט גלויבענס-לעהרען, גלויבענס-וואהרהייטען, די מיט דעם יודענטהומע פערשמאָלצען זינד. — היעראויף פיהרט הערר פיליפפזאָהן פאָלגענדע ביבעלשטעללען אן, וועלכע דען הויפטאינהאלט דער יידישען רעליגיאָן בילדען: „דער עוויגע אונזער גאָטט איזט איינציג" (שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. דברים ו' ד'). „גאָטט איזט דאס עוויגע אונפערענדערליכע זיין" (אהיה אשר אהיה וכו' שמות ג' י"ד). „גאָטט איזט דער שעפפער דעס וועלטאללעס אונד אללער וועזען אין איהם" (בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ). „גאָטט איזט דיא אלליעבע, ער איזט אללגערעכט אונד אללבארמהערציג, דיא פאָרזעהונג אונד דיא פערגעלטונג" (ויעבר ה' על פניו ויקרא ה' ה' אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת, נוצר חסד לאלפים וכו' שמות ל"ד ו'). אונד אלס פונדאמענטאל-לעהרע: „דיא זאָללסט דיך היילגען, וויא איך דער עוויגע הייליג בין" (קדשים תהיו כי קדוש אני וכו', ויקרא י"ט ב'). אונד „ליעבע דיינען נעבסטען וויא דיך זעלבסט" (ואהבת לרעך כמך, שם י"ח). אויך דער רמב"ם האט אין זיינען דרייצעהן גלויבענס-ארטיקעלן (שלשה עשר עקרים), דאס דאזיין גאָטטעס, בעלאָהנונג אונד בעשטראפונג אונד די גאָטטליכע אפפענבארונג אלס „בעקענטניססע דעס יודענטהומס" אויפגעשטעללט. —

דיעס איזט אללעס, וואס איבער דיעזען געגענשטאנד געזאגט ווערדען קאנן אונד אויך איינע לאנדעס-סינאָדע ווירדע ניכטס אנדערעס פארצוטראגען האבען. דאָך די מעננער דעס מאניפעסטעס ווערדען היעמיט ניכט צופריעדען זיין, זיא ווערדען גאנץ בעזאָנדערס דאראויף דרינגען, דאסס דאס פערהעלטניס דעס יודענטהומס צור געזעללשאפט, צום שטאאטע, צום פאטערלאנדע קלאר דארגעשטעללט ווערדע. היעראויף קאָננטען וויר איהנען אנטוואָרטען, ווענן וויר איהנען די איינסטיגען בעשליססע דעס פאריזער סנהדרין מיטטהיילען וואָללטען, אבער וויר טהון דיעס ניכט, וויל מאן בעהויפטען קאָננטע דאס דיעזע אונטער דער פרעססיאָן נאפאָלעאָנס פערפאסט וואָרדען זינד. אבער אים יאהרע 1869 טראט אין לייפציג (דייטשלאנד) איינע יודישע סינאָדע צוזאממען, אונד צוואר אויס איגענעם אנטריעבע. עס געהאָרטען דיעזער סינאָדע אן: ראבבינער, געלעהרטע אונד הערפאָרראגענדע מעננער, אויס דייטשלאנד, עסטרייך-אונגארן, בעלגיען ענגלאנד אונד נאָרד-אמעריקא. אונד דיעזע סינאָדע קאָננטע אויך ניכטס אנדערעס בעשליעסען, אלס איינע ערקלערונג אבגעבען, דאסס דאס יודענטהום אין זיינער איבערצייגונג אונד זיינען בעקענטניססען ניכטס עטוואס אנדערעס אלס די גרונדזעטצע וועלכע אין תורת משה געלעהרט ווערדען אונד די לעהרע דער פראָפעטען אלס פונדאמענטאללעהרע אללער מאָראל ערקעננען. דיעזע לעהרען אבצוענדערן איזט נאָר ניכט מאָגליך, דא זיא איבעראיינשטיממט מיט דען גרונדזעטצען דעס גאנצען מענשענגעשלעכטעס, בעזיגליך דער גלייכהייט אללער פאר דעם געזעטצע, דער גלייכהייט אללער אין פפליכטען אונד רעכטען דעם פאטערלאנדע אונד דען שטאאטס-געזעטצען געגעניבער.

די סינאָדע ערקענגט אין דער ענטוויקלונג אונד פערווירקליכונג דיעזער גרונדזעטצע די זיכערסטען בירגשאפטען פיר דאס יודענטהום אונד זיינע בעקענגער אין דער געגענוואַרט אונד אין דער צוקונפט, די לעבענסקרעפטיגסטען בעדינגונגען פיר דען בעשטאנד אונד די האכסטע ענטפאלטונג דעס יודענטהומס. די סינאָדע ערקענגט דעסהאלב אין דעם פריעדען אללער רעליגיאָנען אונד קאָנפעססיאָנען אונטער איינאנדער, אין דער געגענזייטיגען אכטונג אונד גלייכבערעכטיגונג, דערזעלבען זאָ וויא אין דעם נור מיט גייסטיגען וואפפען אונד אין שטרענג זיטטליכער ווייזע געפיהרטען קאמפף אים די וואהרהייט, איינעם דער גראָססטען צילע דער מענשהייט.

אנדערע ערקלערונגען ווירד אויך איינע אונגארישע יודישע לאנדעס סינאָדע ניכט געבען קאָננען, אונד ווענן איינע זאָלכע אויך אבגעהאלטען ווערדען זאָללטע, זאָ ווירד דאס אים פרייעם וויללען אונד פרייער ענטשליעסונג דעס יודענטהומס געשעהען, אבער די אונאבהענגיגקייטס-פארטייא האט דורכאוס ניכט דאס רעכט דאצו זאָ עטוואס פאָן דען אונגארישען יודען צו פערלאנגען, דענן דאס ווידערשפריכט יא דען בעגריפפען דער רעליגיאָנס-פרייהייט, וועלכע דאָך עבען די אונאבהענגיגקייטס-פארטייא אויף איהרע פאהנע געשריעבען, דאס יעדער נאך זיינער איבערצייגונג פרייא לעבען קאָנן, אהנע אירגענד וועם דאריבער רעכענשאפט געבען צו מיססען. וויא קאנן אלזא דיעזע פארטייא רעכטשאפט פערלאנגען איבער רעליגיאָזע אנגעלעגענהייטען פאָן איינער קאָנפעססיאָן דערען רעליגיאָן זייט יאהרטויזענדען בעשטעהט? — דערען לעהרען אויס אללען איהרען צייטען אין צאהללאָזען שריפטען אויסגעשפראָכען זינד, נאמענטליך אים לעטצטען יאהרהונדערט אין אללען מאָדערנען שפראכען דייטליך גענוג פעראפפענטליכט וואָרדען, יא דערען לעהרען אונד פאָרשריפטען, וויא נאמענטליך די צעהן געבאָטע, פאָם כריסטענטהומע איבערנאממען וואָרדען זינד? וואָס אלזאָ נאָר קיינע צווייפעל איבער די גלויבענס-לעהרען אונד זיטטענגעזעטצע דעס יודענטהומס מאָגליך זינד. וואָללען זיך עטווא די העררען איבער די גלויבענס-לעהרען אונד זיטטען-געזעטצע דעס יודענטהומס צו קריטיקירען אויפווערפען, די איינען צוגעשטעהען, די אנדערען פערביעטען?

אבער די גוטען העררען פאָם מאניפעסטע בלייבען ביי דיעזעס איהר פערלאנגען נאָך ניכט שטעהען, זיא פערלאנגען איבער דעם נאָך דאס די סינאָדע צוזאממענטרעטע, אונד דאס די יודען איהרע מיט אונזערעם צייטאלטער אונד דער געגענווערטיגען געזעללשאפט ניכט פערטראגליכען געברייכע אבשאפפען זאָללען, וואס מיינט דיעזע אונאבהענגיגקייטס-פארטייא אייגענטליך מיט דיעזען „געבריכען"? מיינט זיא די הייליגען זיטטען? מיינט זיא די געזאהרליכען בעשעפטיגונגען דער יודען? נון, אויף אללען דיעזען געביעטען פינדען וויר ביי אללען קאָנפעססיאָנען אונד נאציאָנאליטעטען געברייכע בעזאָנדערער ארט, אונד די אים גרונדע מיט דעם, וואס דאס מאניפעסט אונטער צייטאלטער אונד געגענווערטיגער געזעללשאפט פערשטעהט, ניכט פערטרעגליך זינד. בעפעהלען דעסהאלב די העררען פאָם מאניפעסטע אללען דיעזען קאָנפעססיאָנען איהרע געברייכע אויף איינעם מאלע אבצושטעללען? אָדער זאָללען בלאָס די יודען געבילדעטע אונד געשניגעלטע לייטע זיין?

פיליפפזאָהן בעשפריכט אויך נאָך די איבריגען פונקטע דעס מאניפעסטעס, אונד ווידערלעגט אללע אויספיהרונגען דער אונאבהענגיגקייטס-פארטייא מיט שארפער לאָגיק, אונד מאכט זיא אויף די געפאהרען אויפמערקזאם, וועלכע דורך איהר אונבילליגעס פערלאנגען ענטשטעהען קאָננען, דא זיא דאדורך דעם אנטי-סעמיטיסמוס נור פאָרשוב לייסטען. —

ענדליך שליעסט דער גרייזע ראבבינער זיין שרייבען מיט פאָלגענדען וואָרטען: מאגען מיינע וואָרטע וואהלוואללענד אויפגענאָממען ווערדען. איך היעלט מיך דאצו בערעכטיגט, דא איך זייט 48 יאהרען די „אללגעמיינע צייטונג דעס יודענטהומס" רעדיגירע, וועלכע דורך אללע לענדער פערברייטעט איזט, אונד די אינטערעססען דעס יודענטהומס צו וואהרען זיך צור אויפגאבע שטעללטע. אונטער אנדערעם האבע איך אויך אין ווערק אונטער דעם טיטעל „אויספיהרליכע דארשטעללונג דער איזראעליטישען רעליגיאָנס-לעהרע" פערפאסט, וועלכעס ווערק אויך פאָם אונטעררייכטס-מיניסטעריאום אין עסטרייך אין די יודישען שולען איינצופיהרען בעוויללינגט וואָרדע. וויר וויססען די גראָססע בעדייטונג דעס אונגארישען שטאאטעס וואָהל צו ווירדיגען אונד ווינשען איהם פאָם הערצען רעכט זעהר איינען דויערנדען פריעדען אונד איננערליכע בעפעסטיגונג.

ערסט נאכדעם זיא דער פרעזידענט אויפפאָרדערטע, נאהם זיא דאס טוך פאָם קאָפפע, אונד ער־צעהלטע מיט וויינענדער שטיממע פאָלגענדעס: איך בין פאָר פינף יאהרען נאך וויען געקאָממען, זאגטע זיא, אונד בין דורך איינע צייטונגס־אנאָנץ מיט הוגאָ שענק בעקאננט געוואָרדען אונד האטטע אויף דעם וועסטבאהנהאָפע מיט איהם דיא ערסטע צוזאמ־מענקונפט. שענק ערקונדיגטע זיך בייא דיעזער גע־לעגענהייט איבער מיינע פערמאָגענס־פערהעלט־ניססע, אונד פערשפראך, מיך שאָן אים נעכסטען מאָנאטע צו הייראטהען. — ער בעוואָג מיך דאנן מיינען דיענסט צו פערלאססען, אונד נאך לינץ צו איבערזיעדעלן, וואָ ער דאמאלס וואָהנטע. אלס איך דען דיענסט בייא פריילין מאלפאטטי פערליעס, האטטע שענק צוויא עהערינגע אנפערטיגען לאס־סען; ער ערקלערטע יעדאָך באלד דאראויף, דעס ער מאָמענטאן נאך ניכט הייראטהען קאָננע. איך מאָגע מיך אבער אין לינץ טראָטצדעם פאָרלייפיג אלס זיינע גאטטין אויסגעבען. אלס שענק ערפוהר, דאס מיינע פריהערע דיענסטגעבערין זעהר רייך זייא, פערליי־טעטע ער מיך, דאס איך דיעזעלבע, אונטער דער אויסרעדע, דאס מיין מאנן אבגערייזט איזט, בעזוכען זאָלל אונד דיא ערסטע בעסטע געלעגענהיין צור פעראיבונג פאָן דיעבשטעהלען צו בענוטצען. אויף דער פראגע דעס פרעזידענטען, אָב זיא דענן פאָן דער שלעכטיגקייט איינעס זאָלכען שלעכטען מענ־שען, דער פאָן איהר זאָ עטוואס פערלאנגטע, קיי־נען אבשייא עמפפונדען האבע, אנטוואָרטעטע יאָ־זעפינע עדער, דאס זיא עס ניכט טהון וואָלטע, אונד דאס זיא נאך לענגערעם קאמפפע ענדליך דען דיעבשטאהל דאָך פעראיבט אונד איין טהייערעס בראזלע געשטאָהלען האבע. געגען שענק זעלבסט האבע זיא טראָטץ אללעם קיינען אבשייא עמפפינ־דען. נאך אנדערטהאלבשטינדיגער פערהאנדלונג וואורדע יאָזעפינע עדער אונטער אננאהמע צאהלרייכער מילדערונגס־אומשטענדע, צו דרייא יאהרען שווערען מיט פאסטען פערשערפטען קער־קערס פעראורטהיילט.

*) (דיא קייציאָנס אנגעלעגענ־הייט דעס „פינגעטלענשענ גע־ארדנעט.) פאָריגע וואָכע האטטע וועהראָוואי פאָם בירגערמייסטער־אמט דיא פערשטענדיגונג ער־האלטען, דאס דיא אלס קייציאָן אנגעבאָטענען טשאָמארישען ליגענשאפטען צור דעקונג דער קיי־ציאָן דעס בלאטטעס „פינגעטלענשענ" בייא ווייטעם ניכט גענינגען, אונד דאס דער פעהלענדע בעטראג אינפערהיילט צו ערגענצען זייא. נאכדעם דיעזער אויפפאָרדערונג אויך נאך זאָנטאג (1־טען פעבער) ניכט ענטשפראָכען וואר, ריכטעטע דער בירגער־מייסטער אן וועהראָוואי אבערמאלס דיא מאהנונג, דיא קייציאָנס־אנגעלעגענהייט ענדליך אין אָרדנונג צו בריגנען, דא זאָנסט דאס ווייטערע ערשיינען דעס בלאטטעס פערהינדערט ווערדען מיססטע, אונד אין דער טהאט וואורדען אויך צור פערהינדערונג דעס ערשיינענס דעס בלאטטעס אללע פאָרקעהרונגען געטראָפפען. וועהראָוואי ערבאט זיך היעראויף וויע־דער איינע צייט ביז 8 אוהר אבענדס אום דיא צייג־ניססע איבער דיא ניעדליכע ערפאָלגטע געריכט־ליכע שעטצונג הערבייצושאפפען צו קאָננען. דיעזע דאָקומענטע וואורדען דאנן אויך אין שפעטער אבענד־שטונדע פאָרגעלעגט אונד אין אָרדנונג בעפונדען. דעם ווייטערען ערשיינען דעס יודענפיינדליכען בלאט־טעס „פינגעטלענשענ" שטעהט אלזאָ ניכטס מעהר אים וועגע. — הייטע ערשטאטטע אין דיעזער אנגע־לעגענהייט דער בירגערמייסטער איינען בעריכט אן דען מיניסטער דעס אינגערן. דיא אלס קייציאָן אנ־געבאָטענען ליעגענשאפטען רעפרעזענטירען איינען ווערטה פאָן 23,000 גולדען, דאהער דיא אנגעלעגענ־הייט געאָרדנעט ערשיינט, וואָמיט דיא קאָמאָדיע דעס „פינגעטלענשענ" ענדליך איין ענדע גענאָממען.

*) (אויס סאָראָוואָש וויורד אונס געמעלדעט) דאס דאָרט דער אנגעזעהענע אונד וועגען זיינער וואָהלטהעטיגקייט אללגעמיין גע־אכטעטע הערר סאמועל לוסטיג אם 5־טען דיעזעס געשטאָרבען זייא. דערזעלבע וואר זעהר רייך אונד פערמאכטע צו וואָהלטהעטיגען צוועקען בעדייטענדע סוממען. אן זיינער באהרע שפראך דען „הספד" איבער דעם דאָרטיגען אללגעמיין געאכטעטען אונד געליעב־טען ראבבינער הערן מארקוס רייכארד, אויך הערר ראבבינער פערלעס אויס קעטשקעמעט. תנצב"ה

געשעפטסבעריכט.

פעסטער־פרייזע.

קאָרן (נייא) 7.50 – 7 90 גולד.

גערסטע, פוטטער־וואארע —.7—7.25 גולד. מאלצ־וואארע 7,75—8.50 גולד.

קוקורוץ 6.65—6,75 גולד.

האפער (נייא) .7—7,20 גולד.

רעפס פער אויגוסט־סעפטעמבער 1884 צו 14.50 14,75 גולד.

מעהל־פרייזע (פער 100 קילאָגראמם זאממט זאק, פרייא אב פעסט:) נ' 0: 18 גולד. 60 קר'. נומ' 1: 18 גולד. — קר', נ' 2: 17 גול. 50 קר', נ' 3: 17 גולד' — קר. נ' 4: 16 גולד' — קר. נ' 5: 15 גולד' 20 קר. נ' 6: 14 גולד. 40 קר. נ' 7: 13 גולד' 40 קר. נ' 8: 12 גולד' 50 קר. נ' 8½: 11 גולד. — קר. נ' 8¾: 8 גולד' 80 קר' פינע קלייע 4.80 גולד. גראָבע קלייע 4,80 גולד.

הילזענפריכטע: ערבסען אונגארישע 11—12 גול. לינזען 12—14 גול. פיזאָלען גראָסע ווייסע 10—10,25 גול. צווערגעל־באָהנען 11—12 25 גול. ראָהע הירזע 7.55 גול. הירזע בריין 11.50—12, גול. מאָהן גרויער 26 גולד. בלויער 28—30 גולד. קיממעל 30 גולד. האנפזאמען גול. וויקען 7.50—8. גולד. (אללעס פער 100 קילאָ.)

שפיריטוס. נייע מעטהאָדע, אים קליינען 29,50, אים גראָסען 28.50 גולד. אלטע מעטהאָדע 32.50—32.75 גול. אללעס פער 1000 ליטער פערצענט.

צוועטשקען: באָסנישע אין זאק 18,75 — 19,20 גולד. —

צוועטשקענמוס (לעקוואר) 22—24 גול.

האָניג געלייטערטער 36—37 גולד.

וואכס ראָזענויער צו 136—140 גולד.

קנאָפפערן. אונגארישע פרימא —.17 גולד.

קלעעזאמען אונגארישע 58—67 גולד.

ראָטהקלעע 62—64 גולד.

צוקער, ראפפינאדע 42.75—44.50 גולד. מעליסע 41.56—42.50 גולד. ווירפעל־צוקער 46,50 גולד.

קארטאָפפעלן צו 2,50—2.60 גולד.

ריבאָל צו 45, גולד. פערטעלצ.

רעפס־קוכען 6,20 גולד.

אונשליט (חלב) .51—51,50 גולד.

פעטראָלעאום 26,25 גולד

הייטע פער 100 קילאָ, טראָקענע אונגארישע אָכסען־הייטע — קילאָ צו 110—112 גולד. — דעטטאָ קוה־הייטע — קילאָ 105—108 גולדען פער פאאר. — ראָסהייטע 12. — 13. גולדען. קאלב־פעללע אָהנע קאָפפע 220—224 גולד' מיט קאָפפען—.

לעדער. געפאקטעס פונדלעדער פאָן 25—28 ק, 166 168 גולד. איינמאל פערזעטצטע טערצען פאָן 10—14 קילאָ 162—164 גולד. צווייאמאל פערזעטצטע טערצען 16—18 קילאָ צו 163—165 גולד. אונד דרייאמאל פערזעטצטע טערצען 19—22 קילאָ 166 168 גולד. — אָבער־לעדער: קוה־הייטע געגערבטע 5 — 6 קילאָ 220—235 גול. געצאָגענע 5—6 קילאָ 185—190 גולד.

קאלב־פעללע. געגערבטע 6—9 קילאָ 345—385 גולד. בריינע 9—12 קילאָ 445—475 גולד.

וויענער־פרייזע.

ווייצען. פערקויפט וואורדען 20000 מעטערצ' פרייזע: אונגארישע־ווייצען 77—82-קילאָ 9.60—10,60 גול' פער מעטערצענט.

קאָרן, אונגארישעס 69—72-קילאָ 8.25—8,45 גולד' פער מטרצ'.

גערסטע סלאָוואקישעס 60—64-קילאָ 8,50—10,25 גולדען.

האפער אונגארישעס 7.20 — 7.30 גולדען פער מעטער־צענטנער.

קוקורוץ 6,90 .7 גולדען —

ווייצענמעהל, נ' 0: 19,50—20.50 גולד, נ' 1: —.19—19.50 גולד. נומ' 2: —.17—.18 גולדען. נ' 3: 16 25—17,25 גול' אללעס פער מטרצטר.

קאָרן־מעהל נ' 1: 14.75—15,75 גולד. נ' 2: 12.25—13,25 גולד' פער מטרצט.

שפיריטוס 30.50—30·75 גולדען פער 10000 ליטער־פערצענט.

ריבאָל 42·75—43. גולדען פער 100 קילאָ.

לאָטטאָ־ציעהונג פאָם 9. פעבער 1884.

וויען	72	76	27	8	50
גראץ	69	54	62	25	33
טעמעשוואר	76	5	59	9	41

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י רייז.

פרוכט־ אונד מעהל־פרייז־טאבעללע.

ווייצען (געוויכט)	קילאָ פער הֶקטאָל.	פער 100 קילאָגראמם
נאָרד־אונגארישער	75	. .
"	76	. .
"	77	9.35 — 9.4
"	78	9.40 — 9.45
"	79	9.50 — 9.55
"	80	9.60 9.65
"	81	9.70 — 9.75
פעסטער־באָדען	75	
"	76	
"	77	9.60 — 9.65
"	78	9.70 9.75
"	79	9.80 — 9.85
"	80	9,95 — 10.—
"	81	10.05—10.10
טהייס	75	
"	76	
"	77	9.70 — 9.75
"	78	9.80— 9.85
"	79	9.90 — 9.95
"	80	10.— 10.05
"	81	10.10—10 15
ווייסענבורגער	76	
"	77	9.60 — 9.65
"	78	9.70 — 9.75
"	79	9.80 — 9.85
"	80	9.95 10 —
"	81	10.05—10.10

פריכטע	קילאָ פער הֶקטאָל.	פער 100 קילאָגראמם
קאָרן	70 —	8 — 7.70
גערסטע מאלץ	62	7 15 — 7 40
" פוטטער	62	8.80— 7.60
האפער	40	7 10 6.75
קוקורוץ באנאטער	75	6 90 — 6 75
אנדערע	73	6.75 6.65
הירזע	—	7 30 — 6.90

	פער הערבסט / פריה־יאהר	
ווייצען		9 54 / 10 60
קוקורוץ		6,65
גערסטע / האפער		6.91
רעפס		

זאק מעהל (דער זאק צו 100 קילאָגראמם מיט זאק פרייא באָהן)		קר. פל.
נוממער	0	18 60
"	1	18 —
"	2	17 50
"	3	17
"	4	16 —
"	5	15 20
"	6	14 40
"	7	13 40
"	8	12 50
"	8½	11 —
שפיריטוס: אלטע מעטהאָדע פריטערטע		33,50
" נייע " קארטאָפפעל		31 —

קורז־טאבעללע פאָם 9. פעבער

געלד־קורז	קר. פל.
ווילבער־אגיאָ	100 —
דוקאטען	5 66
קאָנטערפייז־אונגארישעס 8 גולדען גאָלד־שטיק (20 פראנקס)	9 61
נאפאָלעאָנדאָר	9 59
דייטשע רייכסבאנקנאָטען	59 25
20 מארק־שטיקע	11 86
פאפיער־רובעל	1 17

לאָזע.	קר. פל.
1854־ער 4־פערצענטיגע שטאאטס־לאָזע	123 25
1860־ער " גאנצע	136 —
דעטטאָ האלבע	144 50
1864־ער לאָזע צו 100 גולדען	172 —
דעטטאָ " 50	171 75
האנא רעגולירונגס־	137 40
טייקען־לאָזע	19 25
קרעדיט־לאָזע	173 —
קלארי־לאָזע צו 40 גולדען	39 50
דאָנוי־דאמפפשיפפאהרטס־לאָזע	110 75
אינסברוקער לאָזע	19 50
קעגלעוויטש לאָזע צו 10 גולדען	18 —
קראקויער לאָזע " 20 "	17 50
אָפנער לאָזע " 40 "	39 75
פאלפי לאָזע " 40 "	36 75
רודאָלפס לאָזע " 10 "	20 —
סאלם לאָזע " 10 "	53 50
זאלצבורגער לאָזע " 20 "	21 50
סט.־גענאָיס לאָזע " 40 "	—

לאָזע.	קר. פל.
[illegible] לאָזע צו 2 גולד.	23 50
פריעסטער לאָזע " 100	126 —
דעטטאָ " 5	75 —
וואלדשטיין־לאָזע " 20	98 25
ווינדישגרעץ " " 20	37 —
אונגארישע־פרעמיען־לאָזע צו 100 גולד.	116 —
[illegible]	112 35
[illegible]	122 50

ווערטה־פאפיערע	קר. פל.
אונגארישע גאָלדרענטע 6%	121 65
דעטטאָ " צו 4%	90 10
אונגארישע פאפיער־רענטע	87 80
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	100 —
טעמעשוואר באנאטער	100 —
סיעבענבירגישע	100 —
קראָאטישע	100 —
בוקאָווינא	97 —
אונגארישע אייזנבאהן־אנלעהען	140 50
וויינצעהנטס־אבלאָזונגס־אבליגאציאָנען	98 —
פאנדבריעפע דער אונגארישען באָדענ־קרעדיט צו 5 איינהאלב פערצענט	100 —
דער אונגארישען היפאָטהעקען באנק צו 5½ פערצענט	95 —
דער אונגארישען אללגעמיינען באָדענ־קרעדיט־אנשטאלט צו 5½ פערצענט	100 —
דער אָסט־באָהן	93 50
" נאָרד־אָסט־באָהן	147 —

Eigenthümer und verantwortlicher Redakteur: M. REIS.

Budapest, 1884. Druck, v Moritz Burian Waitznerboulevard.

איהרער פעטער אבגעפאללען זינד. זאָלכע זינד דאנן נאַטירליך ווערער כריסטען נאָך יודען זאָנדערן הייכלער, אָהנע אירגענד וועלכעס רעליגיאָזע געפיהל. דיעזער אומשטאנד האט לײדער דאצו זעהר פיעל בייגעטראגען, דאס בעדייטענדע ראבבינער אין פאלעסטינא דען אונטערריכט אין אנדערען וועלטליכען וויססענשאפטען אלס געפעהרליך בעטראכטעטען, וועסהאלב דיעזעלבען געגען יעדען פערזוך דען קינדערן אויך איינע וועלטליכע ערציעהונג צו געבען, מיט אללען מיטטעלן צו פעראײטעלן זוכטען, אונד זאָ אָפט אירגענד איינער דער יידישען גלױבענסגענאָססען מיט דען בעסטען אבזיכטען, שולען ערריכטען וואָללטע, אום דען קינדערן זאָוואָהל איינע רעליגיאָזע אלס אויך איינע וועלטליכע ערציעהונג אנגעדײהען צו לאססען, שטרעבטען דיא ראבבינער, בעזאָנדערס דיעזעלבען פאָם אשכנזישעם ריטוס, מיט איהרעם גאנצען איינפלוס דאגעגען, אונד זאָ מיסלאנגען אללע דעראַרטיגען פערזוכע. אום דיעזעם טרױריגען אונד זעהר ערנסטען צושטאנדע אבצוהעלפען, קאם הערר סאמועל מאָנטאָגיא, וועלכער דורך דיא וועלטהפאָללע הילפע דעס זיר נ׳ ר׳ פאָן ראָטהשילד אונד נאָך איינִיגען פריינדען אונטערשטיטצט וואורדע, אויף דען געדאנקען, דען פערזוך צו מאכען, דורך אנשטעללונג איינעס טיכטיגען לעהרערס, דעססען שטרענגע פראממיגקייט איסער אללעם צווייפעל שטעהט, זיך דיא גוטע מיינונג דער בעדײטענסטען ראבבינער אונד אנדערן יידישען איטאָריטעטען יערוזאלעמס צו געווינגען אונד גרינדשטיקע צו ערווערבען, אויף וועלכען איינע שולע פיר פינפציג קנאבען ערריכטעט, אונד וואָ דיא געוואָהנליכען געגענשטענדע דער וועלטליכען ערציעהונג מיט דעם שטודיאום דעס העבראיישען אונד דער רעליגיאָן פערבונדען ווערדען זאָללטע. דיעזער פערזוך האט זיך ענדליך אויך אלס האָכסט ערפאָלגרייך ערוויעזען. איינער, דער אין פאלעסטינא געבאָרען, אונד דער אין דעם יידישען קאָללעגיאום צו פאריז הערראנגעבילדעט וואָרדען איזט, וואורדע צום לעהרער ערנאנט אונד האט דאס אין איהן געזעטצטע פערטרויען אין רייכליכעם מאסע גערעכטפערטיגט. אין געאײגנעטעס לאָקאל, אין גראָססעס הויז ניכט ווייט פאָם יאפפאטהאָר (שער יפו) איזט פאָן הערן זיר נ׳ מ׳ פאָן ראָטהשילד אלס בעזיטצטהום ערוואָרבען וואָרדען אונד טיכטיגע לעהרער זאָוואָהל פיר העבראייש אונד רעליגיאָן, אלס אויך פיר אראביש, פראנצאָזיש אונד דיא געוואָהנליכען אונטערריכטס-געגענשטענדע איינער עלעמענטאַר-שולע זינד אנגעשטעללט וואָרדען. דיא שולע איזט נון זייט דריי יאָהרען עראָפפנעט, אונד האט זיך ניכט נור דעם בייפאללס דער עלטערן, זאָנדערן אויך דער יידישען אויטאָריטעטען אללער געמײנדען צו ערפרייען. — דיא צאהל דער שילער האט יעדאָך דיא ערסטע אידעע דעס גרינדערס איבערשריטטען, דענן אנשטאטט פינפציג זינד יעטצט שאָן הונדערטצוואנציג שילער אויפגענאָממען, אונד אויסערדעם מיססען פיעלע, וועלכע גערנע אויפגענאָממען ווערדען מעכטען, איים מאנגעל אן פלאטץ צוריקגעוויעזען ווערדען. דער איים פאריז בערופענע לעהרער הערר ניסים בעהאר האט גלייך פאָן אנפאנג דאבייא איינע ארט לעהרלינגס-שולע פיר פערשיעדענע האנדוועררקע אינס לעבען גערופען, אונד מעהר אלס זיעבציג קנאבען ערלערנען יעטצט פערשיעדענע האנדוועררקע אין דער אנשטאלט. מאנכע פאָן דיעזען האבען אויך שאָן שטעללען געפונדען. אָבגלייך דיא זאכע נאָך עטוואס צו נייא איזט, אום פיר דיא גראָסע צאהל דער לעהרלינגע שאָן זאָרגען צו קאָננען, דיא קינדער זינד זאָ ארם, דאס נור וועניגע פאָן איהנען עטוואס בעצאהלען קאָננען; וואָ עס דיא מיטטעל דער עלטערן יעדאָך ערלויבען, ווירד איין בייטראג ערהאָבען. דיא אלגעמיינע ארמוטה מאכט עס אויך נאָטהיג, דאס איין מיטטאגסמאהל-צייט דען שול-קינדערן געוועהרט ווירד, אונד איינִיגע דער לעהרלינגע זאָ וויא אויך פאסט דאס גאנצע לעהרער-פערזאָנאל, שלאפען אין דעם שול-געביידע, זאָ דאס דיא אנשטאלט בײנאהע איין פענזיאָנאט געוואָרדען איזט. דיא געזאממט-אויסגאבען פיר דיא שולע בעלויפען, אויף 8000 גולדען יעהרליך, אויסערדעם אויף 5000 גולדען פיר דיא וועלכע דאס האנדווערק לערנען. דיעזע קאָסטען ווערדען איים פערשיעדענען הילפס-קוועלען בעשטריטטען, וועלכע איים לאָנדאָן אונד פאריז צופליעסען. דאס פעהלענדע וואורדע איים פערגאנגענעם יאהרע דורך דיא פרייגעביגקייט דעס באראָן וו׳ הירש אין פאריז בעגליכען. וועגן יעדאָך דיעזע וואָהלטהעטיגע אנרעגונג, אלס דיא איינציגע, וועלכע איסיכט אויף ערפאָלג אונד איינע ווירקליכע פערבעססערונג דער לאגע אונזערער גלויבענסגענאָססען אין יערוזאלעם צו ביעטען שיינט, אויף ערפאָלג רעכנען זאָלל, זאָ מיססען נאָך ווייטערע קרייזע אינס אינטערעססע געצאָגען, אונד מעהרערע צור הילפע פעראנלאסט ווערדען, וועלכע דיעזער איבעראויס וואָהלטהעטיגען אנשטאלט ביישטײערן זאָללען. דיעס אומזאָמעהר, נאָך דעם דורך אונערוואַרטעטען גלענצענדען ערפאָלג דער שולע, זיך דיא נאָטהוענדיגקייט הערויסגעשטעללט האט, דיעזעלבע דורך ערריכטונג ווייטערער קלאססען-צימטער אויף דעם נאָך אונבעבויעטען טהיילע צו פערגראָסערן. עס איזט צו האָפפען, דאס נעבען דיעזער אנשטאלט אויך נאָך איינע מעדכען שולע ערריכטעט ווערדען זאָלל, דא איין אין דער נעהע ליעגענדעס גרונד-שטיק אונטער זעהר זעהר גינסטיגען בעדינגונגען צום פערקויפע אנגעבאָטען ווירד. דיא אנשטאללט ווירד זעהר אָפט פאָן בעריהמטען מעננערן בעזוכט, אונד דא דיעזער פערזוך זאָ גלענצענד אויסגעפאללען איזט, ווירד דאהין געשטרעבט, איין יעהרליכעס איינקאָממען פאָן ווענינסטענס 30,000 גולדען צו ערציעלען, אום דיא שולען אין איינע פעסטע אונד דויערהאפטע שטעלונג צו ברינגען אום דער נאכוואכזענדען גענעראציאָן איינע אנדויערנדע וואָהלטהאט צו פערשאפפען, אונד דיעזע אנשטאלט אין שטאנד צו זעטצען, מיט דען שולען דער מיססיאָנערע קאָנקורירען צו קאָננען אונד זאָ געפעהרליך איינפלוס דערזעלבען לאהם צו לעגען.

(יעווי קראָן.)

* (פיעראונדדרייסיג פערזאָנען ערטרונקען.) איבער איין האארשטרײבענדעס אונגליק, ביא וועלכעם פיראונדדרייסיג מענשענלעבען דען וועללען דער טהייס צום אָפפער געפאללען זינד, ווירד זאָעבען פאָלגענדעס בעריכטעט: דיעזער טאגע בעגאבען זיך איינע איים 35 פערזאָנען בעשטעהענדע האָכצייטס-געזעללשאפט איים דאָמבראד אויף דען וועג נאָך ציגאנד (זעמפלינער קאָמיטאט) אום פאָן דאָרט דיא בראוט צור טרויאונג אבצוהאָלען, וואָביא מאן דיא איזדעקע פאססירען מוססטע. דיא לײטע וואוסטען וואָהל, דאסס דאס איין דורך דיא מילדע וויטטערונג געשוועכט וואורדע, וועסהאלב זיא מיט דער גראָסטען פאָרזיכט דיא איסדעקע איינצעלן פאססירטען אונד גליקליך דאס יענזייטיגע איפער ערריכטען. אויף דעם ריקצוגע נאָך דאָמבראד האט יעדאָך דיא לוסטיגע האָכצייטסשטימונג איבער דער צו אנפאנג געבריכטע פאָרזיכט דיא אָבערהאנד גענוואָננען. טראָטץ דער געפאהר, וואגטען זיך דיא זיעבען וואגען, וועלכע דאס האָכצייטס-פאָלק נאָך ציגאנד בריגגען זאָללטע, אויף דיא איזדעקע. עס דויערטע נור איינִיגע מינוטען, דאס איין גאב נאָך אונד זעמטליכע וואגען מיט דען אויף דענזעלבען בעפינדליכען 35 פערזאָנען פערזאנקען אונטער דער קראכענדען איזדעקע אין דען פלוס. פאָן דען טהיילנעהמערן דעס האָכצייטס-געפאָלגעס איזט עס נור איינער פערזאָן געלונגען זיך צו רעטטען. עס איזט דיעס איין ציגײנער-מוזיקאנט, וועלכער אלס איינציגער איבערלעבענדער דעס שרעקליכען אונגליקספאללעס זיינען היימאטהסאָרט לעבענד ערריכען קאָננטע. —

* (איין אייז-פאלאסט.) אין דער שטאדט מאָנטעראל (רוסלאנד) ווערדען יעדען ווינטער צור פאשינגס-צייט אין איינעם איים אייז געבויעטען פאלאסטע גראָסארטיגע בעללע אבגעהאלטען. דיעס

שאָן פאָרשריטטע איס בינעלן זעהען זיא נור, וויא גוט עס געלינגט!"

היינריך קאָננטע זיך קוים פאססען; וועהרענד ער דאטהלאָז דאס הערליכע מערכען אנשטאַרטע, ערצעהלטע דאראָטהעא אייפריג, וואס דיא זעלטזאמע גרויסע ערקלערען זאָללטע. —

פאָר דרייא מאָנאטען וואר מאטהילדע אנגעקאָממען אונד האטטע זאָפאָרט איהרע דאראָטהעא אויפגעזוכט.

מיט דען בעפירכטונגען דעס דאָקטאָרס וויא עס ניכטס. מאטהילדע האבע דען וויגפריעד זעלבסט אויף דען אַרמען געהאלטען אונד פיר זיין אלטער ערשטײנליך קלוג אונד קרעפטיג געפונדען. אונד אויך איבער דאראָטהעאס גוטעס איסעהען האבע דאס גנעדיגע פרײלײן זיך געפרײט אונד איין גאנץ בעזאָנדערעס גליק האבע דאס פרײלײן מיטגעבראכט. זיא וואָללטע זיך צור הויספרויא הערראנבילדען, האבע זיא געזאגט; זיא מיססע וואָהל וויססען, ווארום, זיא וואָללע קאָכען, נעהען אונד בינעלן לערנען. דאס קאָכען אונד נעהען שטודירע זיא שאָן אנדערסוואָ; אבער דאס בינעלן וואָללע דיא גוטע מאטהילדע ביא ניעמאנד אנדערס לערנען, אלס ביא איהרער דאראָטהעא. נון קאממע זיא — אונד דאס זאָללטע פיער וואָכען דויערן — יעדען טאג אויף איינע שטונדע הער, איבע זיך איס בינעלן אונד צאהלע שרעקליך פיעל געלד פיר דען אונטערריכט.

דאראָטהעא לאכטע שאללענד. איינענטליך נעהמע איהר דאס פרײלײן, דאס זאָ געשיקט זייא, וויא קיינע בינעלערין ווייטער, פיר איינע שטונדע דיא גאנצע ארבייט אב, אונד פאָן רעכטסוועגען מיססטע דאראָטהעא איהר נאָך לאָהן געבען. דא אבער פרײלײן מאטהילדע, וויא זיא זאגע, אויך דער קאָכפרויא אונד דער נעהערין לעהרגעלד צאהלטע, זאָ זעהע זיא ניכט איין, ווארום זיא דאס רעדליך ערוואָרבענע געלד ניכט איינשטעקען זאָללע! דער קליינע ענגעל דער וויגפריעד, ווערדע שאָן איינמאל דיא פאאר גראָשען ברויכען קאָננען, וועגן ער ערסט שטודירען ווירד. —

מאטהילדע באט דען ארצט מיט איינעם ראשען בליקע, זיינע געדאנקען ניכט אויסצושפרעכען, אונד היינריך וואָללטע אויך דאס גוטע ווערק דעס מעדכענס ניכט שטאָרען אין דעססען אויסאיבונג זיא איהם שאָנער אונד ליעבליכער ערשיען אלס יע צופאָר.

וועהרענד ער נאָך דעם פאָטער אונד עווא פראגטע, פאקטע אָסוואלד זיינע זאכען צוזאממען, אום זיינעם פראָמען קונדען איינען ווינטעראָק צו ברינגען, אונד באלד דאראויף פערליעס אויך דאראָטהעא מיט וויגפריעד דיא שטובע. דאס קינד מוססטע היישען, דא בעזוך דא וואר, אום שלאפצימער איינגעוויגט ווערדען. היינריך וואר מיט מאטהילדע אללײן. —

דאס מעדכען בינעלטע ריסטיג ווײטער אונד שיטטע איהרע ארבײט.

„זיא האבען מיר נאָך ניכט דיא האנד געריכט, פרײלײן מאטהילדע", זאגטע היינריך, נאכדעם ער איינע ווײלע שטיללשווייגענד איהרעם טהון צוגעשוט האטטע.

מאטהילדע בליקטע אויף אונד רייכטע דיא רעכטע איבער דאס בריעטט הינאיבער.

וויא זיא איהם אין דיא אויגען זאה, פיעל איהר אויף איינמאל אללעס איין: דאס זיא איהן זייט דעם מאָרדע דער מוטטער ניכט געזעהען. אונד פלאָטצליך וואר דער שרעק אום איהרען מונדווינקעלן פערשוואונדען, איהרע אויגען פיללטען זיך מיט טהרענען, אונד זיא מוסטע דאס טוך, דאס זיא עבען צור העלפטע געבינעלט האטטע, אן דען מונד דריקען, אום ניכט לויט צו שלוכצען.

היינריך ערגריפף איהרע רעכטע אונד בעדעקטע זיא מיט הייסען קיססען. מאטהילדע דולדעטע עס שטילל. ענדליך אבער וואָללטע זיא זיך לאָסרייסען אונד גריפף מיט דער לינקען וויעדער נאָך דעם אייזען, אלס זאָללטע דיא ארבייט וויעדער בעגיננען.

היינריך פאססטע אויך דיא לינקע אונד ראנג איבער דאס בריעטט הינויס זאנפט אום דען בעזיטץ דער הענדע. דא קאם ער מיט דעם איינענען געלענק דעם הייסען אייזען צו נאהע אונד פוהר לאָבענד מיט איינעם לײזען אויפשרייא צוריק.

שאָן האטטע אבער מאטהילדע דאס אייזען פאָרטגעשטעלט וואר אום דאס בריעטט הערום הערבייגעליפפען אונד פראגטע ערשרעקט: „האבע איך איהנען וועהע געטהאן?" אונד זיא רייבטע איהם פריוויללינ ביידע הענדע.

היינריך היעלט זיא פעסט, אונד ביידע שטאנדען לאנגע דא, איינער אין איינען געשטיכט. נעבענאן זאנג דאראָטהעא דעם קינדע איהר וויגענליעד פאָר.

היינריך אָפפנעטע איינִיגע מאלע דיא ליפפען, אום איין וואָרט צו זאגען. אבער איממער אונטערבראך איהן מאטהילדע מיט איהרעם בליק, דער איהן באט, צו שווייגען. עס שטיג אין איהם דער וואונש אויף, דעם געליעבטען מעדכען פאָן זיינער ליעבע צו שפרעכען אונד זיין גליק צו פאססען, פעסט היעלט ער איהרע הענדע, אונד גלױבטע, איהרען הויך צו שפירען. —

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (אײן ענגלישער פרינץ מיסהאנדעלט.) פאר קורצעם עראײגנעטע עס זיך אין לאנדאן, דאס דארט בײא אײנער פאלקספערזאממלונג דעם אנוועזענדען פרינצען לעאפאלד (הערצאג אף אלבאני) בײם וועגגעהען אײנע פלאשע ביער נאך דעם קאפפע געשלײדערט װאורדע. אין ענגלאנד פפלעגט עס צװאר אײסערסט זעלטען צו געשעהען, דאס מאן האהער שטעהענדע פערזאנען אפפענטליך בעלײדיגען זאלל, דענן דער געמײנע מאנן אין ענגלאנד האט צו פיעל אכטונג פאר זיך זעלבסט אלס דאס ער ניכט אויך האהער שטעהענדע פערזאנען צו אכטען װיססען זאלל. אבער דיעזער פרינץ װאר עבען ניכט זעהר בעליעבט בײם פאלקע, אונד האטטע דאצו אינלענגסט אין ליװערפאל אײנע רעדע געגען דיא ארמע קלאססע געהאלטען. ער פעראורטהײלטע נעמליך דען פאן דען ארמענבעהארדען געבילליגטען געברײכט, דיא ארמען אין איהרען אײגענען װאהנונגען צו אונטערשטיטצען, שטאטט זיא אינס געמײנדע-ארמען-הויז אײפצונעהמען װא דיא געשלעכטער אבגעזאנדערט װערדען. אוים דיעזעם גרונדע ציעהען עס אפט ארמע אלטע עהע-לײטע פאר, צוזאמען הונגער צו לײדען, אלס זיך אין איהרען אלטען טאגען פאן אײנאנדער טרעננען צו לאססען. דיא לאנדאנער צײטונגען האבען דיעזע בעמערקונגען דעם פרינצען זעהר שטארק פעראורטהײלט.

* (פראצעסס זײפערט - אנאדי.) אונזערע לעזער װערדען זיך דאך נאך װאהל ערינגערן, דאס װעהרענד דעם טיסא-עסלארער פראצעססעס אין נירעדיהאזא דער רעפּוטירטע אנאדי דען פערטרעטער דעם שטאאטס-אנװאלטעס זײפערט אױף אפפענער שטראסע בעלײדיגטע, אונד געגען דענזעלבען פערשיעדענע דראהונגען אױסגעשטאססען האטטע, װעסהאלב זײפפערט זײנערצײט געגען אנאדי אײנען פראצעסס אנשטרענגטע. װיא נון אױס נירעדיהאזא בעריכטעט װירד, האט דער דארטיגע געריכטסהאף דען אנטראג דעם שטאאטס-אנװאלטעס, אנאדי װעגען אפפענטליכער געװאלטטהעטיגקײט געגען אײנע בעהארדע, אין אנקלאגעשטאנד צו זעטצען, פערװארפען אונד בעשלאססען, דאס שטראפגעריכטליכע פערפאהרען געגען אנאדי אײנצושטעללען, װײל דאך זײפפערט דורך דען אנגריפף אנאדי'ס אין דער אױסאיבונג זײנער אמטספפליכט בײא פארטזעטצונג דער פערהאנדלונג ניכט געשטארט װאורדע, אונד דיא דראהונג זײטענס אנאדי אױסערהאלב דער געריכטסלאקאליטעטען אונד דעם פערהאנדלונגס-זאאלעס שטאטטגעפונדען האט, אונד דאס פערברעכען אײנער אלס געפעהרליך צו בעטראכטענדען געװאלטטהעטיגקײט ניכט פארליעגט.

* (דיא גוטע לױנע דער אנטיסעמיטען.) דאס װאר דאך אײנע גראסע װאכע פיר דיא אנטי-סעמיטען. צוערסט דיא אױסצײכנונג דעם עהרענפעסטען טיסא-עסלארער ריכטערס גאבריעל פארקאש, דאנן דיא פרײשפּרעכונג אנאדי'ס, אונד ענדליך דיא גליקליכע ערלעדיגונג דער קױציאנס-אנגעלעגענהײט דעם „פינגעטלענשענ" מעהר קאנן מאן פאן אײנער װאכע אין דער טהאט ניכט פערלאנגען. אונד דאך מיססטע עס זא קאממען אונד דיא העררען אנטי-סעמיטען האבען נאר ניכט אורזאכע, דאס אלס זיעג איהרער גרונדזעטצע, אדער אלס אײנע ריקזיכטספאללערע בעהאנדלונג איהרער אנהעננער צו בעטראכטען, אלס דיעזעלבע יעדעם אנדערן צוטהײל געװארדען װערע, דענן בײא אונס הערשט גלײכהײט פאר דעם געזעטצע, אונד עס װירד ניכט נאך דעם אנזעהען דער פערזאן געאורטהײלט. װאס איזט דענן אײגענטליך גאר זאפיעל געשעהען, דאס דיא אנטי-סעמיטען זיך זא פרײען, אלס העטטען זיא אײנען גראסען זיעג ערפאכטען? — דער װאקערע ריכטער פארקאש האט זיך צװאר געלעגענטליך דעם נירעדיהאזער פראצעססעס אין אײנעם עטװאס קאריאזעם ליכטע געצײגט, אבער אין טיסא-עסלאר האט ער דיא רוהע ערהאלטען, אונד דא ער ניכט װעגען זײנער ערסטערן, זאנדערן װעגען זײנער לעטצטערען װירקזאמקײט אױסגעצײכנעט װאורדע, זא האבען דיא העררען אנטי-סעמיטען גאר קײנע אורזאכע, זײנע אױסצײכנונג אלס אײנע ערונגענשאפט איהרערזײטס צו בעטראכטען, זאנדערן אים געגענטהײל, עס צײגט זיך דאס װער דיא יודען געשיצט, פאן דער רעגיערונג צור אױסצײכנונג פארגעשלאגען װירד. עבענזאװעניג איזט דיא פרײשפּרעכונג אנאדי'ס אלס אײן זיעג דער אנטי-סעמיטען גרונדזעטצע צו בעטראכטען. דיעזער אבגעארדנעטע, װעלכער אין דעם רענקעפאלען עסלארער פראצעססע דיא ערהיכט האטטע, אים געהײמען דאס פײער צו שירען, װאורדע אין זײנער אנגעבארענען בעשײדענהײט פלאטצליך דאדורך טאדטליך פערלעטצט, דאס דער אבער-שטאאטס-אנװאלט-פערטרעטער איהן אלס צײגע צו פערנעהמען בעאנטראגטע. אײנען זאלך בעשײדענען מענשען װיא העררן אנאדי מיססטע דאס אױפ'ס טיעפסטע בעאונרוהיגען, אונד אין זײנער בעגרײפליכען ערגעגונג בעשימפּפטע ער העררן זײפפערט אױף דער שטראססע אונד דראהטע איהן אין ביססען טאדטצושלאגען. דער נירעדיהאזער געריכטסהאף אבער װײס דען שײן פאן דער װאהרהײט צו זאנדערן; ער ערקאננטע עס זאגליך, דאס אין אבער-שטאאטס-אנװאלט פערטרעטער, דיעזע זײנע אמטליכע אײגענשאפט נור אים געריכטסזאאלע, װעהרענד דער פערהאנדלונג בעזיטצע, ניכט אבער בײם שפאציערען געהען אױף דער שטראסע, אונד דא העררר זײפפערט דען אבער-שטאאטס-אנװאלט-פערטרעטער בײא זײנעם אױסגאנגע צוהױזע געלאססען האטטע, זא האטטע אנאדי דען ערסטערן נאר ניכט פערלעטצען קאננען, דעסהאלב דער נירעדיהאזער געריכטסהאף דען אנגעקלאגטען פרײא שפרעכען מיססטע. װאס נון דיא קױציאנס-אנגעלעגענהײט דעם „פינגעטלענשענ" בעטריפפט, זא לאסט זיך דא שאן גאר קײן זיעג דער אנטי-סעמיטען הערױסלעזען. דיא טשאטאריישען לײגענשאפטען, װאורדען נאכדעם זיא דורך מעהרערע מאנאטע דען קױציאנסװערטה ניכט ערלײכט האטטען, אים לעטצטען אױגענבליקע, אלס דער בירגערמײסטער עס מיט דער זאכע ערנסט נעהמען װאללטע, אין געאײגנעטער געריכטליכער שעטצונג אלס פאללװערטהיג ערקאננט, דאס שאטצונגס-פראטאקאלל װאורדע אײנגערײכט, אונד נון איזט דיא אנגעלעגענהײט אין אללער פארם רעכטענס בעענדיגט, איבעראלל דאס האבען דיא אנטי-סעמיטען קײנען גרונד זיך צו פרײען, דענן װיר לעבען יא אין אײנעם רעכטס-שטאאטע װא עס קײנע פארטײליכקײט גיבט.

(נאכדעם אונזערע געעהרטען לעזער אונזער אורטהײל אין דערארטיגען אנגעלעגענהײטען דאך שאן ציעמליך קעננען, װערדען זיא האפפענטליך אױך פערשטעהען, אין װעלכעם זינגע װיר דיא אביגען אױסאײנאנדערזעטצונגען אױפגעפאסט האבען װאללען.)

* (דיא ראטהשילדשולע אין ירושלים.) דאס גראסטע הינדערניס דער פערבעססערונג דער לאגע דער יודען אין יערוזאלעם איזט דיא מאנגעלהאפטע ערציעהונג דער דארטיגען יידישען יוגענד, דענן אױס דיעזער ענטשטאממט געװאהנליך דיא אונפעהיגקײט דער יונגען לײטע בײדער געשלעכטער אירגענד אײנע בעשעפטיגונג צו ערגרײפען, דיא איהנען דיא נעטיגענדען מיטטעל צור עקסיסטענץ ביעטען װירדע. אין דען שולען, װעלכע פאן פריהער בעשטעהען, װירד געװאהנליך נור אױסשליעסליך העבראיש אונד רעליגיאנסלעהרע אונטעררישטעט. װאס דיא אנדערן װיססענשאפטען אנבעלאנגט, זא קאנן מאן דיעזע נור אין דען שולען דער ענגלישען מיססיאנערע ערלערנען, װעלכע דען אונטעררישט אונענטגעלטליך ערטהײלען, אונד דאצו דיא שילער אױך מיט געלד אונטערשטיטצען. יידישע עלטערן אלזא, װעלכע דורך ארמוטה געטריעבען װאורדען, אדער אין איהרען גרונדזעטצען בעציגליך דעם יידישען גלױבענס שװאך װארען האבען אפט דיעזע געפעהרליכע װאהלטהאטען דער מיססיאנערע אנגענאממען, װאדורך זעהר פיעלע יידישע קינדער פאם גלױבען

פאלליעטאן.

אונזערע צײט.

(25-טע פארטזעטצונג.)

שטראפפ לערנטע אין דער היטצע דעם שטרײטעס מיט באמיעל שאפפס, זא מאנכען צוג דעס ראבבינישען געזעטצעס קעננען, דען איהם שאפפס אין זײנען אונרעגעלמעסיגען אונטעררישטס-שטונדען ניכט ענדעקען װאללטע, אונד פרײטע זיך שאן אים פאראוס, װיא ער דיעזע אײגענטהימליכען קענטניססע דערמאלײנסט אין זײנעם בלאטטע געגען דאס יודענטהום אױסשפיעלען װערדע.

עס שיען זיך ניכטס אים הױזע געענדערט צו האבען. נור פרױא דאראטהעא װאר אײנזילביג געװארדען. זיא גינג ניכט, װיא זאנסט װאהל אױס דעם צימער, װענן דיא מעננער שפראכען; זיא האטטע מיט אײנער ריכטבארען אנגסט צו אונד לױערטע אױף יעדעס אונבעדאכטע װארט. איהרע שראנקענלאזע פערעהרונג פיר אסװאלד האטטע אײנער שײא פלאטץ געמאכט, װעלכע זיא ניע מעהר בעזיעגען קאננטע, זא אפט דער שנײדער אין פײער געריעטה אונד אין װײטעסטען בעגריפפען פאן דען אונקלארען לעטצטען צװײפעלן זײנעס דענקענס אונד טראכטענס רעדעטע. אהנונגסלאז פערזיכערטע ער מיט זײנען רעליגיאזען אידעען דיא שלאג-װארטע זאציאליסטישער פלוגשריפטען אונד װאוסטע ניכט, װיא זעהר ער דאמיט זײן ארמעס װײב קרענקטע, דיא ערסט אין שטראפפס ענטהיללונגען האטטע צװײפעלן װאללען אונד נון פאסט טעגליך ערפאהרען מוסטע, דאס איהר אסװאלד אין דער טהאט פערבעבערײשע הײליגקײטען אים קאפפע טריג.

צוזעהענדס װאורדע זיא ערנסטער אונד בלאססער, אונד אױך װיענפײער װאללטע, װיא עס זאגאר דעם שנײדער שיען ניכט זא רעכט געדײהען. דער דאקטאר מאנדל מיססטע װעכענטליך אײנמאל נאכזעהען אונד דעם קינדע אימער עטװאס נײעס פעראדנען.

אסװאלד װאר מיט דען אללגעמײנען אידעען דעם ארצטעס ניכט רעכט צופריעדען. ער װיא אין מאדערנער פרײדענקער האבע גאר קײן הערץ פיר דיא גראסען פראגען דער פילאזאפיע, מענשענליעבע אונד ברידערשאפט. — אבער אים גרונדע האטטע אסװאלד דאך אין הערצליכעם צוטרױען צו דעם נײא געװאננענען פערבינדעטען, אונד איבערטהיג אין װעניג פאן דער ליעבע צו דען קראנקען אױף איהרען געװאנדטען.

הײנריך מאכטע דען שנײדערסלײטען רעגעלמעסיג זײנען בעזוך, װענן ער אױך מיט זײנער װיססענשאפט ניכט פיעל פיר דאס שװאכע קינד טהון קאננטע.

הײנריך האטטע אױף זײנען בעריכט אן מאטהילדע קײנע אנטװארט בעקאממען, אונד יע לענגער ער אהנע נאכריכט פאן איהר װאר, דעסטא ליעבער קאם ער אין דאס שװארצע הױז, װא ער מיט דער פרױא זא אפט אונד זא ליעב פאן איהר פלודערן קאננטע אונד מוסטע.

הײנריך אללײן געלאנג עס, דער גוטען דאראטהעא דיא שװערמוטה צו פערטרײבען, אינדעם ער איהרע זארגע פיר װיענפײער אונד איהרע אנהענגליכקײט אן דיא פאמיליע קאראשי צו הילפע ריעף. ער פערשטאנד צװאר דען בליק, דען דאראטהעא אפט זא הילפע-פלעהענד אױף איהן ריכטעטע, ניכט; אבער ער פיהלטע דאך, דאס זיא צופריעדען צו איהם האטטע, אונד דאס זײן װארט עטװאס בײא איהר פערמאכטע נור דאצו װאללטע זיא זיך ניכט פערשטעהען, װעניגער צו ארבײטען. זא לאנגע איהר אסװאלד זיך קײנע רוהע גאננטע, דורפטע אױך זיא ניכט נאכלאססען; אונד דאך מוסטע זיא מאנכען אבענד דאס ביגעלאײזען פריהער אלס זאנסט אױס דער האנד לעגען; זא מידע אונד שװאך פיהלטע זיא זיך.

שאן װאר אײנעם מארגענס דיא ראדיאל-שטראסע מיט אײנער דינגען אײזדעקע איבערדעקט. דא טראט הײנריך אײנמאל צו אונגעװאהנליך פריהער מארגען-שטונדע פלעטצליך אין דעם שנײדערס הײמכען אײן. אױף דעם טרעפפע פערנאהם ער שאן, װיא דאראטהעא זעהר לעבהאפט אונד פראליכער פלאפפערטע, אלס ער זיא זײט מאנאטען געהארט האטטע.

אלס ער אײנטראט, ערבליקטע ער מיט פרײדיגעם שרעקען אײן נײעס, אונערװארטעטעס בילד. אם פענסטער זאס פליסיג, װיא געװאהנליך, אבער הײטע מיט פערגניגטעם שמונצעלן דער שנײדער; דאראטהעא זאס מיטטען, דאס קינד אױף דעם שאאס, נעבען איהרעם װעשקארב, אונד הינטער דעם ביגעל-ברעטט, דאס הײסע אײזען אין דער האנד, שטאנד מאטהילדע, דיא װאנגען פאן דער אונגעװאהנטען ארבײט לײכט געפערבט.

אלס הײנריך אין דער טהיר ערשיען, װאורדע זיא פאם פורפור איבערגאססען; זיא מאכטע אײנע בעװעגונג, אלס װאללטע זיא דאס ביגעלאײזען פערשטעקען; דאנן בעזאנן זיא זיך אבער, פוהר מיט אײנעם רוהיגען שטריך איבער דאס טאשענטוך, דאס זיא נעראדע אין ארבײט האטטע, אונד זאגטע מיט אײנעם קאסטליכען, פערלעגען-שטאלצען לעכעלן: „װיללקאממען, העדר דאקטאר מאנדעל! איך מאכע